

הַלְבוֹת מִמְרִים

יֵשׁ בְּכָל־לֶךְ תִּשְׁעַ מִצְוֹת שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְשֵׁשׁ מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פֶּרֶטֶן: (א) לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הַתּוֹרָה שְׂיֹאמְרוּ לָנוּ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל; (ב) שְׁלֹא לְסוּר מִדְּבָרֶיהֶם; (ג) שְׁלֹא לְהוֹסִיף עַל הַתּוֹרָה, לֹא בַּמִּצְוֹת שֶׁבִּכְתָּב, וְלֹא בַּפְּרוּשָׁן שֶׁלְּמַדְנוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעָה; (ד) שְׁלֹא לְגַרֵעַ מִן הַכֹּל; (ה) שְׁלֹא לְקַלֵּל אָב וְאִם; (ו) שְׁלֹא לְהַכּוֹת אָב וְאִם; (ז) לְכַבֵּד אָב וְאִם; (ח) לִירְאֵה מֵאָב וְאִם; (ט) שְׁלֹא יִהְיֶה הַבֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה עַל קוֹל אָבִיו וְאִמּוֹ. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בַּפְּרָקִים אֵלּוּ.

הַלְבוֹת מִמְרִים פֶּרֶק א

א. בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם הֵם עֵיקַר תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פֶה, וְהֵם עֲמוּד הַהוֹרָאָה, וּמֵהֶם חֻק וּמִשְׁפָּט יוֹצֵא לְכָל יִשְׂרָאֵל, וְעֲלִיָּהֶם הַבְּטִיחָה תּוֹרָה: שֶׁנֶּאֱמַר "עַל-פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ, וְעַל-הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר-יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה" (דְּבָרִים יז, יא), זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה. וְכָל הַמֵּאֲמִין בַּמִּשָּׁה רַבָּנוּ וּבַתּוֹרָתוֹ חַיִּב לְסַמֵּךְ מַעֲשֵׂה הַדֵּת אֲלֵיהֶם, וְלַהֲשִׁיעַן עֲלֵיהֶן.

ב. כָּל מִי שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה בַּהוֹרָאָתָן עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תִסּוּר, מִכָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר-יִגִּידוּ לָךְ" (רֹאֵה דְּבָרִים יז, יא). וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא־זֶה, מִפְּנֵי שֶׁנֶּתַן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין: שֶׁכָּל חָכָם שֶׁמוֹרָה עַל דְּבָרֵיהֶם מִיתָתוֹ בַּחֲנֹק, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן, לְבִלְתִּי שִׁמֶעַ . . ." (דְּבָרִים יז, יב).

ג. אֶחָד דְּבָרִים שֶׁלְּמַדּוּ אוֹתָן מִפִּי שְׂמוּעָה, וְהֵם תּוֹרָה שֶׁבַעֲלָ פֶה, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁלְּמַדּוּ אוֹתָן מִפִּי דַעְתָּן בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן וְנִרְאָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהַדִּין בְּדָבָר זֶה כֹּךְ הוּא, וְאֶחָד דְּבָרִים שֶׁעָשׂוּ אוֹתָן סִיג לַתּוֹרָה וּלְפִי מָה שֶׁהִשָּׁעָה צְרִיכָה, וְהֵם הַגְּזֵרוֹת וְהַתְּקִנּוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִשְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ, מִצְוֹת עֲשֵׂה לְשִׁמֶעַ לֶהֱנֹךְ, וְהָעוֹבֵר עַל כָּל אַחַת מֵהֶן, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

ד. הָרִי הוּא אוֹמֵר "עַל-פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךְ" (דְּבָרִים יז, יא), אֵלּוּ הַגְּזֵרוֹת וְהַתְּקִנּוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת שִׁיּוּרוֹ בָּהֶם לְרַבִּים כְּדִי לַחֲזֹק הַדֵּת וּלְתַקֵּן הָעוֹלָם; "וְעַל-הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר-יֹאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה" (שם), אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁלְּמַדּוּ אוֹתָן מִן הַדִּין בְּאַחַת מִן הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶם; "מִכָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר-יִגִּידוּ לָךְ" (רֹאֵה שם), זֶה הַקְּבָלָה שֶׁקִּבְּלוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ.

ה. דְּבָרֵי הַקְּבָלָה, אֵין בָּהֶן מַחֲלֶקֶת לְעוֹלָם; וְכָל דָּבָר שֶׁתִּמְצָא בּוֹ מַחֲלֶקֶת, בִּידוּעַ שְׂאִינוּ קִבְּלָה מִמִּשָּׁה רַבָּנוּ. וּדְבָרִים שֶׁלּוֹמְדִין מִן הַדִּין אִם הִסְפִּימוּ עֲלֵיהֶן בֵּית דִּין הַגָּדוֹל כָּלֵם, הָרִי הִסְפִּימוּ; וְאִם נִחְלְקוּ בָּהֶן הוֹלְכִין אַחֵר הָרַב, וּמוֹצִיאִין הַדִּין אֶחָד לְרַבִּים.

ו. וְכֵן הַגְּזִירוֹת וְהַתְּקִנּוֹת וְהַמִּנְהָגוֹת אִם רָאוּ מִקְצָתָן שְׂרָאוּי לְגִזֹּר גְּזָרָה זֹאת אוֹ לְתַקֵּן תְּקִנָּה זֹאת אוֹ שִׁיַּנְיְחוּ הָעָם עַל מִנְהָג זֶה, וְרָאוּ מִקְצָתָן שְׂאִין לְגִזֹּר גְּזָרָה זֹאת וְלֹא לְתַקֵּן תְּקִנָּה זֹאת וְלֹא לְהַנִּיחַ מִנְהָג זֶה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין אֵלּוּ כִּנְגֵד אֵלּוּ, וְהוֹלְכִין אַחֵר רַבָּן, וּמוֹצִיאִין הַדְּבָר אֶחָד לְרַבִּים.

ז. כִּשְׁהִיָּה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל קָיָם, לֹא הִיתָה שֵׁם מַחֲלֶקֶת בְּיִשְׂרָאֵל;

אֵלָא כָּל דִּין שְׁנַלְד בּוּ סָפֵק לְאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל, שׁוֹאֵל לְבֵית דִּין שְׁבַעִירוּ. אִם יָדְעוּ, אָמְרוּ לוֹ; וְאִם לֹא, הָרִי שׁוֹאֵל עִם אוֹתוֹ בֵּית דִּין אוֹ עִם שְׁלוּחָיו עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, וְשׁוֹאֲלִין לְבֵית דִּין שְׁבַהַר הַבֵּית. אִם יָדְעוּ, אָמְרוּ לָהֶם; וְאִם לֹא, הִכָּל בָּאִין לְבֵית דִּין שְׁעַל פֶּתַח הָעֶזְרָה. אִם יָדְעוּ, אָמְרוּ לָהֶם; וְאִם לֹא, הִכָּל בָּאִים לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית לְבֵית דִּין הַגְּדוֹל, וְשׁוֹאֲלִין.

ח. אִם הָיָה הַדָּבָר שְׁנַלְד בּוּ הַסָּפֵק לְכָל יָדוּעַ אֶצֶל בֵּית דִּין הַגְּדוֹל, בֵּין מִפִּי הַקְּבֻלָּה בֵּין מִן הַמִּדָּה שְׁדָּנוּ בָּהּ אוֹמְרִין לָהֶם מִיָּד; וְאִם לֹא הָיָה הַדָּבָר בְּרוּר אֶצֶל בֵּית דִּין הַגְּדוֹל דָּנִין בּוּ בְּשַׁעֲתָן וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר עַד שִׁסְכְּיֻמוּ כָּלָן, אוֹ יַעֲמֻדוּ לְמִנְיָן וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי הָרֵב, וַיֹּאמְרוּ לְכָל הַשׁוֹאֲלִין כַּךְ הָלַכְהוּ, וַיִּלְכוּ לָהֶם.

ט. מִשְׁבָּטֵל בֵּית דִּין הַגְּדוֹל, רִבְתָּה מַחֲלֶקֶת בְּיִשְׂרָאֵל: זֶה מְטַמֵּא וְנוֹתֵן טַעַם לְדַבְּרֵיו, וְזֶה מְטַהֵר וְנוֹתֵן טַעַם לְדַבְּרֵיו; זֶה אוֹסֵר, וְזֶה מַתִּיר. שְׁנֵי חֲכָמִים אוֹ שְׁנֵי בָתֵּי דִינִין שְׁנַחֲלָקוּ שְׁלֹא בְּזִמָּן הַסְּנֵה־דִרִין, אִם עַד שְׁלֹא הִגִּיעַ הַדָּבָר לָהֶן בֵּין בְּזִמָּן אֶחָד, בֵּין בְּזֶה אַחֵר זֶה אֶחָד מְטַמֵּא וְאֶחָד מְטַהֵר, אֶחָד אוֹסֵר וְאֶחָד מַתִּיר: אִם אֵין אֶתָּה יוֹדֵעַ לְהִיכָן הַדִּין נוֹטֶה בְּשִׁלְתוּרָה, הֲלֹךְ אַחֲרֵי הַמַּחְמִיר; וּבְשִׁלְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, הֲלֹךְ אַחֲרֵי הַמֶּקֶל.